Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
PAOLO MENGOZZI
esitatud 29. jaanuaril 2015[1]

Kohtuasi C-649/13

Comité d'entreprise de Nortel Networks SA jt
versus
C. Rogeau, Nortel Networks S.A. likvideerija
ja
C. Rogeau, Nortel Networks S.A. likvideerija
versus
Alan Robert Bloom,
Alan Michael Hudson,
Stephen John Harris,
Christopher John Wilkinson Hill

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Tribunal de commerce de Versailles (Prantsusmaa))

Õigusalane koostöö tsiviilasjades — Maksejõuetusmenetlused — Määrus (EÜ) nr 1346/2000 — Teisene maksejõuetusmenetlus — Teisese menetluse mõjuala kindlakstegemise kohtualluvus — Erandlik või alternatiivne kohtualluvus — Kohaldatava õiguse kindlakstegemine — Võlgniku varade võõrandamisest saadud tulu, mida hoitakse tingdeponeerimiskontol kolmandas riigis

1. Käesolevas kohtuasjas käsitletav eelotsusetaotlus puudutab määruse (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta[2] (edaspidi „määrus") artikli 2 punkti g ning artikleid 3 ja 27 ning tõstatab delikaatse küsimuse, mis puudutab pädevuse jagunemist määruse artikli 3 lõike 1 tähenduses põhimaksejõuetusmenetluse algatamise riigi ja sama artikli lõike 2 tähenduses teisese menetluse algatamise riigi kohtute vahel ning maksejõuetu võlgniku varade jaotumist nende kahe menetluse vahel.

2. Vaidlus põhikohtuasjas puudutab Kanada kontserni Nortel pankrotimenetluse Euroopas toimuvat osa; see kontsern tegutses ülemaailmselt telekommunikatsiooni valdkonnas kuni 2008. aastani, mil Ühendkuningriigis algatati kõigi selle kontserni Euroopa tütarettevõtjate suhtes põhimaksejõuetusmenetlus ning Prantsusmaal eelotsusetaotluse esitanud kohtus teisene menetlus Prantsuse tütarettevõtja suhtes.

1 — Algkeel: prantsuse.

2 — Nõukogu 29. mai 2000. aasta määrus (EÜ) (EÜT L 160, lk 1; ELT eriväljaanne 19/01, lk 191).

I. Õiguslik raamistik

3. Määrusega on kehtestatud piiriüleste maksejõuetusmenetluste Euroopa raamistik. Selle artikli 2 punktis g on sätestatud:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

[…]

g) liikmesriik, kus asuvad varad:

— asja korral liikmesriik, kelle territooriumil asi asub,

— sellise omandi või õiguse korral, millega seotud omandi- või muu õigus tuleb kanda avalikku registrisse, liikmesriik, kelle alluvuses registrit peetakse,

— nõuete korral liikmesriik, kelle territooriumil asub nende nõuete täitmiseks kohustatud kolmanda isiku põhihuvide kese vastavalt artikli c lõikele 1."

4. Artikli 3 „Rahvusvaheline kohtualluvus" lõigetes 1 ja 2 on sätestatud järgmist:

„1. Maksejõuetusmenetluste algatamiseks on pädevad selle liikmesriigi kohtud, kus asub võlgniku põhihuvide kese. Äriühingu või muu juriidilise isiku puhul peetakse vastupidiste tõendite puudumisel tema põhihuvide keskmeks registrijärgset asukohta.

2. Kui võlgniku põhihuvide kese asub liikmesriigi territooriumil, on teise liikmesriigi kohus võlgniku vastu maksejõuetusmenetluse algatamiseks pädev ainult juhul, kui kõnealusel võlgnikul on tegevuskoht selles riigis. See menetlus mõjutab ainult selliseid võlgniku varasid, mis asuvad viimati nimetatud liikmesriigi territooriumil."

5. Määruse III peatükis „Teisesed maksejõuetusmenetlused" näeb artikkel 27 ette järgmist:

„Kui liikmesriigi kohus on algatanud artikli 3 lõikes 1 osutatud menetluse, mida teine liikmesriik tunnustab (põhimenetlus), siis võib artikli 3 lõike 2 alusel pädev teise liikmesriigi kohus algatada teisese maksejõuetusmenetluse, ilma et selles riigis oleks võlgniku maksejõuetust kontrollitud. See menetlus peab olema B lisas nimetatud menetlus. Menetlus mõjutab ainult selliseid võlgniku varasid, mis asuvad kõnealuse teise liikmesriigi territooriumil."

II. **Põhikohtuasja faktilised asjaolud ja eelotsuse küsimus**

6. Põhikohtuasja faktilised asjaolud võib nii, nagu need ilmnevad eelotsusetaotlusest ja kohtudokumentidest, kokku võtta järgmiselt.

7. Norteli kontsern, mille emaettevõtja Nortel Networks Corporation on Kanada äriühing, oli maailma esimesi telekommunikatsioonivõrkudele mõeldud lahenduste pakkujaid. Kanada äriühingule Nortel Networks Limited (edaspidi „NNL") kui Nortel Networks Corporationi otsesele tütarettevõtjale kuulus enamik Norteli kontserni tütarettevõtjaid maailmas, sealhulgas Prantsuse õiguse alusel asutatud äriühing Nortel Networks SA (edaspidi „NNSA").

8. Norteli kontserni tegevusalade hulka kuulus mahukas teadus- ja arendustegevus, millega ta tegeles spetsialiseerunud tütarettevõtjate (edaspidi „teadus- ja arenduskeskused") kaudu. Üks selliseid tütarettevõtjaid oli NNSA. Kontserni teadus- ja arendustegevuse käigus tekkinud intellektuaalomand oli peaaegu tervenisti registreeritud (peamiselt Põhja-Ameerikas) NNL-i kui *legal owner*'i nimel.

Viimane andis teadus- ja arenduskeskustele kontserni intellektuaalomandi kasutamiseks välja tasuta ainulitsentse. Teadus- ja arenduskeskustele jäi sellele intellektuaalomandile ka majanduslik omandiõigus (*beneficial ownership*) sellises ulatuses, mis vastas nende panusele teadus- ja arendustegevusse. NNL-i ning teadus- ja arenduskeskuste vahelisi õigussuhteid reguleeris kontsernisisene leping, nn „Master R & D Agreement" (edaspidi „MRDA").[3] See leping nägi muu hulgas ette, et olenevalt kontserni kasumist või kahjumist konkreetsel majandusaastal oli iga teadus- ja arenduskeskus kas NNL-i võlausaldaja või võlgnik seoses summa nimega „RPS" (*Revenue Profit Sharing*).

9. Kuna Norteli kontsern sattus 2008. aastal tõsistesse finantsraskustesse, otsustas kontserni juhtkond selleks, et kontserni tasandil varade võõrandamist optimeerida, lasta algatada nii Kanadas, Ühendriikides kui ka Euroopa Liidus samal ajal maksejõuetusmenetlused.

10. High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (Ühendkuningriik) algatas määruse artikli 3 lõike 1 alusel 14. jaanuari 2009. aasta otsusega Inglise õiguse alusel põhimaksejõuetusmenetluse kõigi liidus asuvate Norteli kontserni äriühingute, sealhulgas NNSA suhtes, ning määras ühisteks pankrotihalduriteks A. Bloomi, A. Hudsoni, S. Harrise ja C. Hilli (edaspidi koos „kaashaldurid").

11. NNSA ja kaashaldurite ühise avalduse alusel algatas eelotsusetaotluse esitanud kohus 28. mai 2009. aasta otsusega NNSA suhtes määruse artikli 27 tähenduses teisese sundlikvideerimismenetluse, andis loa jätkata teatava aja jooksul majandustegevust ning määras likvideerijaks C. Rogeau.

12. NNSA-s puhkes 7. juulil 2009 töötüli ja see lõppes töötüli lõpetamise protokolli sõlmimisega (edaspidi „tüli lõpetamise protokoll") 21. juulil 2009, mille allkirjastasid NNSA, keda esindasid teisese menetluse organid, ametiühingud, NNSA töönõukogu ja streikivate töötajate esindajad. See kokkulepe nägi ette lahkumishüvitise, millest osa kuulus väljamaksmisele kohe ja teine osa, niinimetatud edasilükatud maksetähtajaga lahkumishüvitis (edaspidi „edasilükatud lahkumishüvitis"), mis tuli pärast äriühingu majandustegevuse lõppemist välja maksta vahenditest, mis saadakse mis tahes tegevusharude või varade müügist, varade võõrandamisel saadud tulu või üldisemalt äriühingule laekunud varade või sissenõutud nõuete jaotamisest, kuulus maksmisele pärast põhimenetluses ja teiseses menetlustes tegevuse jätkamise tõttu tekkinud kohustuste ning *administration expense*'ide täielikku tasumist. Kokkuleppes oli ette nähtud, et edasilükatud lahkumishüvitise summa sõltub olemasolevate vahendite suurusest. 18. augustil 2009 sõlmisid kaashaldurid tüli lõpetamise protokolli lisakokkuleppe, mis kordas protokolli sõnastust (edaspidi „lisakokkulepe").

13. Kahe menetluse organid allkirjastasid 1. juulil 2009 põhi- ja teisese menetluse koordineerimise protokolli (edaspidi „koordineerimisprotokoll"). Selle protokolli artikli 8 punktis 3 on täpsustatud, et „määruse […] kohaselt kuuluvad *administration expense*'id täielikult ja nende tavalistel tähtaegadel äriühingu varade arvelt tasumisele eelisjärjekorras, sõltumata varade asukohast (sealhulgas Prantsusmaal asuvad varad) ja vaatamata teisese menetluse algatamisele". Tüli lõpetamise protokolli allkirjastamise järel kirjutasid põhi- ja teisese menetluse pankrotihaldurid 18. augustil 2009 alla koordineerimisprotokolli lisale, mis on vastavalt selle artiklile 7 selle protokolli suhtes ülimuslik.

14. 24. septembri 2009. aasta otsusega kinnitas eelotsusetaotluse esitanud kohus koordineerimisprotokolli ja tüli lõpetamise protokolli, samuti lisakokkuleppe.

15. Tagamaks Norteli kontserni varadele paremat hinda, leppisid maailmas algatatud eri maksejõuetusmenetluste pankrotihaldurid kokku, et müüakse kogu vara tegevusharude kaupa. NNL ja mitu kontserni tütarettevõtjat sõlmisid selleks 9. juunil 2009 lepingu nimega „Interim Funding and Settlement Agreement" (edaspidi „IFSA leping"). Selles lepingus lepiti muu hulgas kokku, et MRDA

3 — NNSA liitus MRDA-ga, allkirjastades selle 22. detsembril 2004.

jääb kehtima kogu maksejõuetusmenetluste toimumise ajaks, et NNL-i tütarettevõtjad loobuvad ette nähtud ajal oma tööstus- ja intellektuaalomandi õigustest, mis on seotud loovutatavate tegevusharudega – võttes arvesse, et iga tütarettevõtja litsentsiõigused säilivad kuni likvideerimis-/võõrandamistoimingute lõpuni ja selline loobumine ei too kaasa loobumist nende ettevõtjate kui kontserni intellektuaalomandi *beneficial owner*'ite õigustest –, et maailmas kontserni varade võõrandamisest saadud kogutulu paigutatakse Ühendriikides asuvatele tingdeponeerimiskontodele (edaspidi „Lockbox") ning et neil kontodel hoitavaid summasid ei saa jaotada muidu kui kõigi kontserni asjassepuutuvate üksuste vahel sõlmitud kokkuleppel. NNSA liitus IFSA lepinguga ühinemislepingu teel (Amendement and Accession Agreement), mis sõlmiti 11. septembril 2009[4]. NNSA tegevusharud loovutati ülemaailmsel tasandil korraldatud võõrandamiste käigus vastavalt IFSA lepingule. NNSA osavõtul toimunud võõrandamistest saadud tulu (ligikaudu 7,2 miljardit Ühendriikide dollarit (USD)) asub Lockboxis, ilma et selle jaotamise kohta oleks veel kokkulepet sõlmitud. C. Rogeau sai teisese menetluse pankrotikohtuniku määrusega loa teha kõik võõrandamiseks vajalikud toimingud (näiteks loovutatud tegevusharudega seotud litsentside lõpetamine) ja osaleda läbirääkimistel müügihinna jaotamise üle.

16. 23. novembril 2010 C. Rogeau koostatud majandusaasta aruandest selgus, et 30. septembri 2010. aasta seisuga oli NNSA pangakontode jääk 38 980 313 eurot, mis andis põhjust eeldada, et 2011. aasta mais tehakse edasilükatud lahkumishüvitise esimene makse. Kuna makset ei tehtud, saatis NNSA töönõukogu 5. mail 2011 C. Rogeaule võlateate. C. Rogeau vastas 18. mai 2011. aasta kirjaga, et tüli lõpetamise protokolli tingimusi on võimatu rakendada, kuna 13. mail 2011 Ernst & Youngi koostatud rahavoogude prognoosist ilmneb ligikaudu 6 miljoni euro suurune negatiivne summa, mis on tingitud kaashaldurite kahest nõudest tasuda 16,6 miljonit eurot.[5] Samuti oli tegemist ühe Inglise pensionifondi nõudega, mis loeti Inglise õiguse alusel High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division'i 10. detsembri 2010. aasta otsusega *administration expense*'iks.

17. Sellist faktilist olukorda ette heites kaebasid NNSA töönõukogu ja 147 endist NNSA töötajat 7. juunil 2011 C. Rogeau eelotsusetaotluse esitanud kohtusse, paludes sellel kohtul muu hulgas tuvastada, et NNSA teisesel menetlusel on eranditu ja otsene õigus proportsionaalsele osale Norteli kontserni varade ülemaailmsel võõrandamisel saadavast koguhinnast, ja paludes kohustada C. Rogeau'd viivitamatult rahuldama edasilükatud lahkumishüvitisel põhinev hagejate nõue NNSA käsutuses olevate summade ulatuses ning sellesama nõude jääk, niipea kui teisesesse menetlusse laekub varade ülemaailmsel võõrandamisel saadust NNSA-le kuuluv osa.[6]

18. C. Rogeau esitas 1. augustil 2011 taotluse, et kaashaldurid kaasataks eelotsusetaotluse esitanud kohtus menetlusse, kuna pidades kinni tulu, mis oli saadud NNSA varade võõrandamisest Prantsusmaal ja Lockboxi deponeeritud, takistavad nad edasilükatud lahkumishüvitise väljamaksmist. Kaashaldurid, kes ilmusid 23. veebruari 2012. aasta istungile ja seejärel 24. mai 2012. aasta istungile, palusid eelotsusetaotluse esitanud kohtult muu hulgas, et too loobuks High Court of Justice (England & Wales), Chancery Divisioni kasuks oma rahvusvahelisest pädevusest selliste otsuste tegemiseks, mille tulemusel piirataks otseselt või kaudselt põhimenetluse ulatust ja/või kaashaldurite pädevust, sh nende õigust pidada kinni summad, mis on praegu deponeeritud Lockboxis, ning selle otsustamiseks, et

4 — Selle lepingu sõlmimiseks anti luba pankrotikohtuniku 7. juuli 2009. aasta määrusega.

5 — Täpsemalt järgmiselt, nimelt ligikaudu 8 miljonit eurot Residual Profit Sharing 2010 alusel (edaspidi „RPS 2010") ja 8,6 miljonit eurot, mille kaashaldurid olid maksnud ette seoses NNSA osalemisega kontserni varade võõrandamiskuludes EMEA (Europe Middle East Africa) piirkonnas, st ligikaudu 25%.

6 — Kohtukutsest selgub, et NNSA töönõukogu ja NNSA endised töötajad on selle vastu, et RPS 2010 alusel makstaks välja 8 miljonit eurot, lähtudes tüli lõpetamise protokollis sisalduvast tehingust, millega määrati kõigi Revenue Profit Sharingu alusel tehtavate maksete saldoks kokku 4,9 miljonit USD. Samuti vaidlustavad nad selle, et MRDA süsteemi jätkumisega seotud kahjum, mis tekib Norteli kontserni varade võõrandamisprotsessi viivitustest ülemaailmsel tasandil, on omistatav NNSA-le, ja väidavad, et RPS 2010 on tingimuslik ega ole veel sissenõutav. Mis puutub võõrandamiskulude hüvitamise nõudesse, siis väidavad nad, et see on õigustatud ainult juhul ning alles siis, kui teiseses menetluses on sisse nõutud kogu võõrandamisel saadud tulust NNSA-le kuuluv osa, ning seega ei takista see edasilükatud lahkumishüvitiste väljamaksmist praegu selle menetluse käsutuses olevatest summadest. Viimaks leiavad nad Inglise pensionifondi nõude kohta, et asjaolu, et see nõue liigitati Inglise õiguses *administration expense*'iks, ei mõjuta teisest menetlust, kuna selle menetluse nõuded tuleb tasuda Prantsuse õiguse alusel.

NNSA teisesel menetlusel on mingi õigus tervele või osale tulule, mis on saadud Norteli kontserni varade sellistest ülemaailmsetest võõrandamistehingutest, milles NNSA on osalenud, ja mis on praegu Lockboxis deponeeritud. Teise võimalusena palusid kaashaldurid eelotsusetaotluse esitanud kohtult, et too tunnistaks, et tema pädevusse ei kuulu otsustamine nende varade ja õiguste üle, mis teisese menetluse algatamise otsustamisel ei asunud määruse artikli 2 punkti g tähenduses Prantsusmaal, ega ka mis tahes nõude läbivaatamine, millega kaasneks otseselt või kaudselt, et eelotsusetaotluse esitanud kohus teeb lahendi mis tahes NNSA kohustuse suhtes, mida võib Inglise õiguse alusel liigitada *administration expense*'iks.

19. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et põhikohtuasja algatamise dokument asub selgelt kõiki võlausaldajaid puudutavaid menetlusi reguleeriva õiguse ja määruse kohaldamisalas ning et seega tuleb kohaldada määruse sätteid. Ta selgitab, et talle esitatud nõuete lahendamiseks peab ta kõigepealt võtma seisukoha, kas teisese menetluse mõjuala kindlakstegemine kuulub tema pädevusse, ning et selle üle otsustamine sõltub sellest, kuidas ta tõlgendab määruse eri artikleid, eeskätt määruse artikli 2 punkti g, mis sisaldab võlgniku varade asukoha kindlakstegemise ühtseid eeskirju. Samuti leiab ta, et tal tuleb teha kindlaks, kas teisene menetlus võib mõjutada ka võlgniku varasid, mis asuvad väljaspool Euroopa Liitu.

20. Neil asjaoludel otsustas Tribunal de commerce de Versailles menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas selle kindlaksmääramine, millised võlgniku varad jäävad […] määruse […] artikli 2 punkti g, artikli 3 lõike 2 ja artikli 27 kohaselt teisese menetluse mõjualasse, kuulub – ainsana või alternatiivselt selle riigi kohtuga, kus on algatatud põhimenetlus, – teisese menetluse algatamise riigi kohtu pädevusse, ning kas erandliku või alternatiivse kohtualluvuse puhul kuulub kohaldamisele põhimenetlust või teisest menetlust reguleeriv õigus?"

III. **Õiguslik analüüs**

21. Eelotsuseküsimus koosneb kahest osast, millest esimene puudutab pädevuse jagunemist põhimenetluse ja teisese menetluse kohtute vahel ja teine võlgniku varade asukoha suhtes kohaldatavat õigust. Neid kaht osa käsitletakse allpool eraldi.

A. *Eelotsuse küsimuse esimene osa: kohtualluvus*

1. Sissejuhatavad märkused: määruse kohaldamine *ratione materiae*

22. Kuigi ei eelotsusetaotluse esitanud kohus ega kirjalikke seisukohti esitanud huvitatud pooled ei ole väljendanud kahtlusi asjaolu suhtes, et sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas tuleks kohtualluvus kindlaks teha määruse, mitte määruse (EÜ) nr 44/2001[7] alusel, arutati küsimust, kumba määrust tuleks kõnealusel juhul kohaldada, Euroopa Kohtu palvel siiski kohtuistungil. Seega tuleb enne eelotsuse küsimuse analüüsimist seda teemat lühidalt käsitleda.

23. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb määrust ja määrust nr 44/2001 tõlgendada nii, et välditaks nendes tekstides sätestatud õigusnormide mis tahes kattumist, ent ka õiguslünki. Määruse kohaldamisalasse kuuluvad seega kohtuasjad, mis määruse nr 44/2001 artikli 1 lõike 2 punkti b kohaselt ei kuulu viimati nimetatud määruse kohaldamisalasse, sest tegemist on „pankrotimenetluste, maksejõuetute äriühingute või teiste juriidiliste isikute likvideerimismenetluste, kohtumenetluse,

7 — 22. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42.). Seda küsimust puudutavad oma seisukohtades ainult kaashaldurid, kuid nad nõuavad, et määrus nr 44/2001 jäetaks kohaldamata.

kompromissi tegemise ja muude selliste" menetlustega. Samamoodi kuuluvad kohtuasjad, mis ei kuulu määruse artikli 3 lõike 1 kohaldamisalasse, määruse nr 44/2001 kohaldamisalasse.[8] Euroopa Kohus on ka otsustanud, et üksnes otseselt maksejõuetusmenetlusest tulenevad ja sellega tihedalt seotud hagid ei kuulu määruse nr 44/2001 kohaldamisalasse. Seetõttu kuuluvad määruse nr 1346/2000 kohaldamisalasse ainult need hagid.[9] Kohtuotsuses Nickel & Goeldner Spedition (EU:C:2014:2145, punkt 27) täpsustas Euroopa Kohus, et määrav kriteerium, millest lähtudes hagi valdkond kindlaks teha, ei ole mitte menetluslik kontekst, mille raames hagi esitatakse, vaid hagi õiguslik alus. Selle lähenemise kohaselt tuleb uurida, kas õigus või kohustus, mis on hagi aluseks, tuleneb tsiviil- ja kaubandusõiguse üldnormidest või maksejõuetust reguleerivatest erinormidest.

24. Kõnealusel juhul nõuavad NNSA töönõukogu ja NNSA endised töötajad, et neile tasutaks võlgnetav summa, mis, lähtudes küll tüli lõpetamise protokollist, oleneb nii oma tekkimise, sissenõutavuse kui ka suuruse osas pärast NNSA varade realiseerimist teisesesse menetlusse laekunud vahenditest.

25. Esiteks soovitakse põhikohtuasjas esitatud hagiavalduses niisiis selles osas, mis puudutab teisesesse menetlusse juba laekunud vahendeid, tugineda põhimenetluse organite esitatud nõuete vastu sellele, et edasilükatud lahkumishüvitisi puudutavad nõuded on eesõigustatud, kuna tegemist on palganõuetega, ja teiseks soovitakse seoses vahenditega, mis ei ole veel teisesesse menetlusse laekunud, tugineda asjaolule, et teisesel menetlusel on õigus NNSA-le kuuluvale osale Norteli kontserni tegevusharude loovutamisel / varade võõrandamisel saadud tulust, mida hoitakse Lockboxis.

26. Hagiavalduse esimene osa põhineb Prantsuse õigusnormidel, mis reguleerivad võlausaldajate õigusi sundlikvideerimismenetluses, eriti Code de commerce'i (Prantsuse äriseadustik) artiklil L 641-13, kus on määratud kindlaks nõuete rahuldamise järjekord. Asjaolu, et põhimenetluses esitatud nõuete laadi kindlaks tegemiseks võib eelotsusetaotluse esitanud kohus vajaduse korral viidata ühele või mitmele lepingule, nagu RPS 2010, IFSA leping või koordineerimisprotokoll, ei sea kahtluse alla NNSA töönõukogu ja NNSA endiste töötajate esitatud hagiavalduse esimese osa õiguslikku alust, mis on sätestatud *Prantsuse õigusnormides, mis käsitlevad sundlikvideerimismenetlusi*. Märgin lisaks, et koordineerimisprotokollis on mõiste *administration expenses* määratletud, viidates põhimenetluse suhtes kohaldatava Ühendkuningriigi 1986. aasta maksejõuetuse seaduse (Insolvency Act 1986) lisa B1 artiklile 99, ning sellistest kuludest tulenevate nõuete eesõigustatust saab kinnitada, viidates nii Inglise õigusele kui ka määrusele ja Euroopa teabevahetuse ja koostöö suunistele piiriülese maksejõuetuse valdkonnas, mille INSOL Europe 2007. aasta juulis avaldas ja mis on kõnealuse protokolli punkti 2 kohaselt selle lahutamatu osa.[10] Järelikult tuleks eelotsusetaotluse esitanud kohtul isegi eeldades, et ta on nimetatud protokolli alusel kohustatud lahendama talle põhikohtuasja hagiavalduse esimeses osas esitatud probleemi, igal juhul kohaldada *maksejõuetusmenetlusi reguleerivaid erinorme*.

27. Mis puutub põhikohtuasjas käsitletava hagiavalduse teise osasse, siis see põhineb eelkõige määruse sätetel. Nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus ise rõhutab, on tal selle kindlakstegemiseks, kas NNSA töönõukogul ja NNSA endistel töötajatel on alust tugineda sellele, et teisesel menetlusel on õigus NNSA-le kuuluvale osale Norteli kontserni varade võõrandamisel saadud tulust, mida hoitakse Lockboxis, vaja määrata kindlaks selle menetluse mõjuala, mis määruse artikli 3 lõike 2 ja artikli 27 kohaselt piirdub NNSA Prantsusmaa territooriumil asuvate varadega. Pädevuse puudumise vastuväide, mille esitasid kaashaldurid ja mis omakorda põhineb määruse sätetel ning selle määruse kohaselt põhimenetlusele ja teisesele menetlusele omistatud rollil, on seotud just selle hagiavalduse teise osaga. Asjaolu, et käesoleval juhul on nende kahe menetluse koordineerimine vormistatud mõlema menetluse organite allkirjastatud lepingulise dokumendiga, ei muuda kuidagi põhikohtuasjas esitatud hagiavalduse teise osa laadi ega õiguslikku alust. Nõuetel, mida teisese menetluse likvideerija ning NNSA

8 — Vt kohtuotsused F-Tex (C-213/10, EU:C:2012:215, punktid 21, 29 ja 48) ning Nickel & Goeldner Spedition (C-157/13, EU:C:2014:2145, punkt 22).

9 — Vt kohtuotsused F-Tex (EU:C:2012:215, punktid 23 ja 29) ning Nickel & Goeldner Spedition (EU:C:2014:2145, punkt 23).

10 — Vt koordineerimisprotokolli punkt 8.

töönõukogu ja NNSA endised töötajad – kes pealegi ei ole koordineerimisprotokolli osalised – esitavad seoses NNSA-le kuuluva osaga Lockboxis hoitavatest vahenditest, *ei ole mingit lepingulist alust*, nagu seda ei ole ka argumentidel, mille põhimenetluse organid on pädevuse puudumise vastuväite kinnituseks esitanud.

28. Lisaks tuleb rõhutada, et koordineerimisprotokolli eesmärk on reguleerida seda, kuidas käituvad „pooled, kellel on huvi põhimenetluse ja teisese menetluse koordineerimise vastu" (punkt 1). Selle eesmärgid on muu hulgas tagada menetluste nõuetekohane, tulemuslik, tõhus ja hoolas haldamine, NNSA varade väärtuse maksimeerimine ülemaailmse tegutsemise teel, teabevahetus ja kohtuvaidluste ning kulude minimeerimine (punkti 4 alapunktid i–iv), samuti määrata kindlaks, mis tingimustel NNSA teisese menetluse ajal oma tegevust jätkab (punkti 4 alapunkt v). Kui selle protokolli punktis 5.3 on ka kindlaks määratud põhimõtted, mille alusel kaashaldurid peavad koostöös teisese menetluse likvideerijaga läbirääkimisi Norteli kontserni varade võõrandamise tulu jaotamise üle eri asjassepuutuvate üksuste, sh NNSA vahel,[11] ei sätesta seevastu *ükski selle säte kriteeriume, mille alusel jaotada NNSA saadavat osa põhi- ja teisese menetluse vahel*[12]. Lisaks kerkib esile küsimus, kuidas NNSA varade võõrandamise tulu kahe maksejõuetusmenetluse vahel jaotada, ning see tuleb lahendada enne küsimust, millised põhimenetluse kulud tuleb lugeda *administration expense*'ideks ja mil määral on sellistel kuludel eesõigus, millele saab tugineda teisese menetluse võlausaldajate, sh NNSA töötajate nõuete vastu, lähtudes kohaldatavast õigusest ja/või koordineerimisprotokolli lepingulistest sätetest.

29. Kõigist eeltoodud kaalutlustest järeldub, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetluses olev vaidlus, mille üks pool on põhimenetluse organid ja teine pool teisese menetluse likvideerija, NNSA töönõukogu ja NNSA töötajad, kuulub määruse kohaldamisalasse vastavalt Euroopa Kohtu praktikale, millele on viidatud eespool punktis 23. Sellist järeldust ei kõiguta asjaolu, et vaidluse eri poolte suhteid reguleerivad teatud aspektides nende vahel sõlmitud lepingud (töötüli lõpetamise leping ja koordineerimisprotokoll) ning et nende õiguste ulatus, millele nad tuginevad, võib varieeruda vastavalt lepingutele, mis mõnda neist kolmandate isikutega seovad (RPS 2010 ja IFSA leping), kuna selline asjaolu ei saa seada kahtluse alla nende vastastikuste nõuete õiguslikku alust ning pealegi asetuvad kõik need lepingud NNSA maksejõuetuse[13] ja selle äriühingu likvideerimisega seotud toimingute konteksti.

2. Eelotsuse küsimuse esimese osa analüüs

a) Määruses sätestatud ning kohtupraktikaga kehtestatud kohtualluvuse eeskirjad

30. Esmalt tuleb rõhutada, et määrus sätestab sõnaselgelt ainult maksejõuetusmenetluse *algatamise* kohtualluvuse. Nii kuulub maksejõuetusmenetluse algatamine määruse artikli 3 lõike 1 kohaselt selle liikmesriigi kohtute pädevusse, kus asub võlgniku põhihuvide kese. Sama artikli lõike 2 kohaselt kuulub sellise liikmesriigi kohtute pädevusse, kus ei asu võlgniku põhihuvide keset, kuid kus kõnealusel võlgnikul on tegevuskoht, *teisese maksejõuetusmenetluse*, nimelt selle riigi territooriumil asuvate võlgniku varadega piirduva menetluse algatamine.

11 — Vastavalt sellele protokollisättele lepivad pooled kokku, et NNSA-l on õigus 9% suurusele osale kõigi kontserni intellektuaalomandi õiguste võõrandamisel saadud tulust.

12 — Selle kohta piirdub nimetatud protokolli punkt 6.1 rubriigis „Varade sissenõudmine/Müügitulu jaotamine" täpsustamisega, et „teistsuguse kirjaliku kokkuleppe puudumisel realiseerivad kaashaldurid, Prantsuse haldur ja Prantsuse likvideerija määruse […] kohaselt [NNSA] vara ja nõuavad selle sisse". Isegi kui määruse sätetest, mis puudutavad põhimenetluse ja teisese menetluse mõju, saaks erandi teha, ei ilmne kohtutoimikust, et sellist kokkulepet oleks sõlmitud.

13 — Seoses sellega tuleb meenutada, et määrus ise rõhutab vajadust tagada põhimenetluse ja teises(t)e menetlus(t)e vaheline kooskõlastamine ning et käesoleval juhul nõudis sellise eesmärgiga lepingu sõlmimist eelotsusetaotluse esitanud kohus.

31. Määrusega kehtestatud süsteemi lisati täiendav kohtualluvuse eeskiri kohtuotsusega Seagon (C-339/07, EU:C:2009:83), kus Euroopa Kohus otsustas, et määruse artikli 3 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellele liikmesriigile, mille territooriumil algatati maksejõuetusmenetlus, antakse rahvusvaheline pädevus ka selliste hagide osas, mis tulenevad nimetatud menetlusest ja on sellega tihedalt seotud. [14]

32. Sarnaselt koos paljude huvitatud isikutega, kes käesolevas menetluses esitasid seisukohad, sh Euroopa Komisjon, leian ma, et samamoodi tuleks tõlgendada määruse artikli 3 lõiget 2 ja et seega võib kohtualluvuseeskiri, mida Euroopa Kohus kinnitas kohtuotsuses Seagon (EU:C:2009:83) ja mille alus on *vis attractiva concursus*'e põhimõte, kõnelda ka teisese menetluse algatamise liikmesriigi kohtute kasuks. Selline järeldus tuleneb minu arvates samadest teguritest, millest lähtus Euroopa Kohus, kui ta tuletas nimetatud eeskirja määrusega kehtestatud süsteemist ja selle eesmärkidest. Esiteks peetakse määruse põhjenduses 6, mille kohaselt peaks see õigusakt „piirduma sätetega, mis reguleerivad maksejõuetusmenetluste algatamise pädevust *ning otsuseid, mis tehakse otseselt maksejõuetusmenetluse alusel ja on sellega tihedalt seotud*" [15], ühtmoodi silmas kõiki määruse alusel algatatud menetlusi, tegemata vahet põhimenetlusel, siseriiklikul või teisesel menetlusel. Teiseks takistaks määruse põhjendustes 2 ja 8 nimetatud piiriülese mõjuga maksejõuetusmenetluste tõhususe ja tulemuslikkuse parandamise eesmärgi ning põhjenduses 4 nimetatud eesmärgi – nimelt vältida selliste olukordade teket, mis motiveerivad osapooli viima varasid või kohtumenetlusi ühest liikmesriigist teise enda jaoks soodsama õigusliku seisundi leidmiseks (*forum shopping* – meelepärase kohtualluvuse valimine) – saavutamist ka see, kui teisese menetluse algatamise riigi kohtute pädevusse ei kuulu sellest menetlusest tulenevate ja sellega tihedalt seotud hagide, nt teisese menetlusega seotud summade või varade vindikatsioonihagide lahendamine. Pealegi kinnitab seda, et määruse artikli 3 lõiget 2 tuleb tõlgendada samamoodi, nagu Euroopa Kohus tõlgendas kohtuotsuses Seagon (EU:C:2009:83) sama artikli lõiget 1, lisaks sellele, mida Euroopa Kohus tõdes viidatud kohtuotsuse punktides 25 ja 26, ka määruse artikli 25 lõike 1 esimene lõik. See säte kehtestab kohustuse tunnustada maksejõuetusmenetluse *läbiviimist* ja lõpetamist käsitlevaid otsuseid, mille on teinud kohus, kelle otsust menetluse algatamise kohta tunnustatakse vastavalt määruse artiklile 16. Viimati nimetatud artikkel kõneleb aga otsustest, mille on teinud „artikli 3 alusel otsustamiseks pädev liikmesriigi kohus,", st nii kohus, kes on pädev selle artikli lõike 1 alusel, kui ka kohus, kes on pädev sama artikli lõike 2 alusel.

33. Nagu kinnitavad oma kirjalikes seisukohtades kaashaldurid, on kahtlemata tõsi, et kohtuotsus Seagon (EU:C:2009:83) kinnitab „põhimõtet, et kohtualluvus koondub *põhimenetluse* algatanud liikmesriigi kohtutesse". [16] Euroopa Kohtu arutluskäigu ülesehitust arvestades mängib see põhimõte mingit rolli siiski ainult hagide puhul, mis „tulenevad *nimetatud menetlusest* ja on sellega tihedalt seotud". [17] Seevastu ei anna miski selles kohtuotsuses põhjust järeldada, et see printsiip laieneks, hõlmates ka hagisid, mis tulenevad otseselt *teisesest menetlusest* ja on tihedalt seotud just sellega. Nagu ma eelmises punktis selgitasin, on selle kohtuotsuse põhjendused sellised, et nende põhjal võib

14 — Punktid 21, 28 ja resolutsioon. Kohtuotsuses Seagon (EU:C:2009:83) käsitletud kohtuasjas oli tegemist tagasivõitmise hagiga. Vt ka kohtuotsus F-Tex (C-213/10, EU:C:2012:215, punktid 27 ja 28), kus Euroopa Kohus otsustas põhikohtuasja omadusi silmas pidades, et see kuulub määruse nr 1346/2000 kohaldamisalasse. Kohtuotsuses Seagon (EU:C:2009:83) kehtestatud põhimõtet on Euroopa Kohus hiljuti uuesti kinnitanud seoses vastutuse tuvastamise hagiga võlgnikust äriühingu juhatuse liikme vastu, kus nõuti, et viimane hüvitaks äriühingule väljamaksed, mis on tehtud pärast äriühingu maksejõuetuks muutumist või sellise seisundi tekkimist, kus äriühingu vara ei kata tema kohustusi, vt kohtuotsus H (C-295/13, EU:C:2014:2410).

15 — Kohtujuristi kursiiv.

16 — Kaashaldurite seisukohtade punkt 104. Kohtujuristi kursiiv.

17 — Kohtuotsuse Seagon (EU:C:2009:83) punktid 21, 28 ja resolutsioon, kohtujuristi kursiiv.

määruse artikli 3 lõiget 2 samamoodi tõlgendada, nagu tõlgendas Euroopa Kohus selle artikli lõiget 1. Need põhjendused on pealegi põhimenetluse ja teisese menetluse vahelise kohtualluvuse jaotumise seisukohalt „neutraalsed": üheski kohtuotsuse lõigus ei toetu Euroopa Kohus oma tõlgenduse laiendamiseks põhimenetluse üldisusele ega selle ülimuslikkusele teisese menetluse suhtes. [18]

34. Viimaks ja täiendavalt rõhutan ma, et nii aruandes „External Evaluation of Regulation No. 1346/2000/EC on Insolvency Proceedings" (edaspidi „Heidelbergi-Luxembourgi-Viini aruanne") [19] kui ka komisjoni 12. detsembri 2012. aasta ettepanekus kehtestada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust nr 1346/2000, [20] (edaspidi „määruse muutmise ettepanek") soovitatakse kõrvalmenetluste suhtes kodifitseerida *vis attractiva concursus*'e põhimõte ja seda põhimõtet kohaldada, eelistades kohtuid, kelle menetlusega kõrvalmenetlus on seotud, ükskõik, kas tegemist on põhi-, siseriikliku või teisese maksejõuetusmenetlusega. [21]

35. Kohtualluvuse eeskirja, mida kasutati kohtuotsuses Seagon (EU:C:2009:83) puhtalt liidusiseses kontekstis, laiendati kohtuotsuses Schmid (C-328/12, EU:C:2014:6) vaidlustele, millel on *seos kolmanda riigiga*. Rõhutades, et määruse artikli 3 lõike 1 eesmärk on kohtualluvuse ettenähtavuse soodustamine pankrotiasjades, ja jättes kõrvale Saksamaa valitsuse esitatud argumendid - mis puudutasid eeskätt kostja asukohal põhineva kohtualluvuse põhimõttest irdumist ja kohtulahendi tunnustamata jätmise riski -, jõudis Euroopa Kohus selles kohtuotsuses järeldusele, et eespool viidatud säte „näeb ette ka kohtualluvuse sellise maksejõuetusel põhineva tagasivõitmise hagi jaoks, mis on esitatud kostja vastu, *kelle elu- või asukoht on kolmandas riigis*". [22] Vastupidi sellele, mida väidab oma kirjalikes seisukohtades Ühendkuningriigi valitsus, leian ma, et sama tõlgendust, mis piirdub *vis attractiva concursus*'e põhimõtte – kohtuotsuses Seagon (EU:C:2009:83) tunnustatud kujul – territoriaalse ulatuse laiendamisega, võib kasutada ka määruse artikli 3 lõike 2 raames. Sellel sättel on tegelikult samad eesmärgid, nimelt kohtualluvuse ettenähtavus ja õiguskindlus, mille Euroopa Kohus tõi välja seoses sama artikli 3 lõikega 1. Nii need eesmärgid kui ka sellised eesmärgid nagu menetluse lihtsustamine ja tõhusus ning *forum shopping*'u ajendite vähendamine, mida Euroopa Kohus rõhutas juba kohtuotsuses Seagon (EU:C:2009:83), räägivad selle kasuks, et tuleks tunnustada, et tagasivõitmishagid või muud maksejõuetusel põhinevad hagid, mis tulenevad otseselt teisesest menetlusest ja on sellega tihedalt seotud (näiteks sellepärast, et hagis soovitakse liita võlgniku varaga uuesti selline vara, mis asus enne võõrandamist selle liikmesriigi territooriumil), kuuluvad selle teisese menetluse algatamise riigi kohtute pädevusse, *olenemata* sellest, kas kostja elukoht on mõnes liikmesriigis või kolmandas riigis.

36. Üldisemalt tõlgendati kohtuotsuses Schmid (EU:C:2014:6), juhindudes otseselt kohtuotsusest Owusu (C-281/02, EU:C:2005:120), mis tehti Brüsseli konventsiooni kontekstis, [23] määruse geograafilist kohaldamisala laialt, laiendades seda rohkematele menetlustele kui üksnes „Euroopa-sisesed" piiriülesed maksejõuetusmenetlused ja võttes sinna hulka nii need, mille piiriülene element asub ühtaegu nii liidu territooriumil kui ka sellest väljaspool, kui ka puhtal kujul „rahvusvahelised" menetlused, mille kogu

18 — Asjaolust, et nagu rõhutavad oma kirjalikes seisukohtades kaashaldurid, ei järginud Euroopa Kohus kohtujuristi ettepaneku (Ruiz-Jarabo Colomer, kohtuasi Seagon, EU:C:2008:575) punktides 64–69 tehtud soovitust tunnustada maksejõuetusmenetluse raames esitatud tagasivõitmise hagides põhimenetluse algatamise liikmesriigi kohtute „suhtelist ainupädevust", jättes seega likvideerija pädevusse valida kohtualluvus, mis on sobiv vara parimaks kaitseks, ei saa erinevalt sellest, millele näivad vihjavat kaashaldurid, teha mingeid järeldusi selle kohta, kas tuleb tunnustada selliste hagide kuulumist teisese menetluse liikmesriigi kohtu pädevusse, kui need hagid tulenevad sellest menetlusest ja on sellega seotud.

19 — Avaldatud väljaandes B. Hess, P. Oberhammenr ja T. Pfeiffer, *European Insovency Law, The Heidelberg-Luxembourg-Vienna Report on the Application of the Regulation No. 1346/2000/EC on Insolvency Proceedings*, *Beck-Hart-Nomos, C. H., München/Oxford*, 2014.

20 — COM(2012) 744 final.

21 — Vt Heidelbergi-Luxembourgi-Viini aruande punkt 2.5.2 ja lk 220 ning komisjoni ettepanek lisada määrusesse uus artikkel 3a „Omavahel seotud hagide kohtualluvus", mille lõige 1 näeb ette, et „[h]agisid, mis tulenevad otseselt maksejõuetusmenetlusest või on sellega tihedalt seotud, on pädevad menetlema selle liikmesriigi kohtud, kelle territooriumil on algatatud asjaomane maksejõuetusmenetlus kooskõlas artikliga 3".

22 — Punkt 33, kohtujuristi kursiiv. Vt ka kohtuotsus H (EU:C:2014:2410).

23 — 27. septembri 1968. aasta konventsioon kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 1972, L 299, lk 32).

piiriülene element asub väljaspool liitu. Lahendus, mille Euroopa Kohus selles kohtuotsuses valis, tähendab, et kui võlgniku põhihuvide kese on mõnes liikmesriigis, kehtivad määruse sätted liikmesriikidevahelistes suhetes kogu maksejõuetusemenetlusele, sealhulgas selle aspektidele, millel esineb seos kolmanda riigiga,[24] jättes kõrvale liikmesriikide rahvusvahelise eraõiguse sätted.

37. Selline tõdemus võimaldab hajutada kahtlusi, mida väljendas eelotsusetaotluse esitanud kohus määruse kohaldatavuse suhtes sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas, kus võlgniku varade müügist saadud tulu hoitakse Ühendriikides asuval tingdeponeerimiskontol, seega väljaspool liidu territooriumi. Samuti võimaldab see lükata tagasi NNSA töönõukogu argumendi, mille kohaselt oleks juhul, kui tuli järeldada, et NNSA varasid tuleb määruse sätete kohaselt käsitada liidust väljaspool asuvana,[25] tulnud kohaldada Prantsuse rahvusvahelise eraõiguse alaseid eeskirju, mille kohaselt on Prantsusmaal NNSA suhtes algatatud menetlusel üldine mõju ning see hõlmab järelikult ka nimetatud varasid. Tegelikult on nende eeskirjade kohaldamine, mis pealegi laiendaks teisese menetluse mõju territoriaalselt väljapoole määrusega kehtestatud piire, kohtuotsust Schmid (EU:C:2014:6) silmas pidades välistatud.

b) Põhimenetluse ja teisese menetluse vaheline suhe määrusega kehtestatud süsteemis

38. Selles staadiumis tuleb analüüsida põhimenetluse ja teisese menetluse rolle ja nende omavahelisi suhteid määrusega kehtestatud süsteemis.

39. Nagu ilmneb määruse preambulist ja eriti põhjendusest 11, põhineb määrus maksejõuetusmenetluse üldisuse ja ühtsuse põhimõtetel, mille rakendamist on ühenduse seadusandja siiski tahtlikult tasakaalustanud, lubades üldiste põhimenetluste kõrval algatada territoriaalse ulatusega riigisiseseid menetlusi. Sellise valiku põhjused peituvad lisaks märkimisväärsetele erinevustele eri liikmesriikide materiaalõiguse vahel, mille tõttu ei ole soovitav kehtestada ühtset maksejõuetusmenetlust ega kohaldada eranditult selle menetluse algatamise liikmesriigi õigust (vt määruse põhjendus 8), ka vajaduses kaitsta kohalike võlausaldajate huve ja hõlbustada keerulisemate varade haldamist (vt määruse põhjendus 19). Sellest tulenevalt sätestati määruses kaks eri kohtualluvuskriteeriumi, nimelt põhihuvide keskme kriteerium, mis määrab, milliste kohtute pädevusse kuulub põhimenetluse algatamine, ja tegevuskoha kriteerium, mille alusel võib algatada teisese menetluse.

40. Ühenduse seadusandja otsus lubada siseriiklike menetluste algatamist muudab süsteemi kahtlemata paindlikumaks, nimelt võib ühe või mitme sellise menetluse algatamine näiteks osutuda eriti kasulikuks sellisel juhul nagu põhikohtuasjas, mil liikmesriigis, kus on põhihuvide kese, algatatakse üks menetlus kontserni eri tütarettevõtjate vastu, kuid suurem osa ühe või mitme sellise tütarettevõtja varadest, töötajatest või võlausaldajatest asub muus liikmesriigis.

41. Selline otsus on aga lisanud ka keerukust, kuna see võimaldab algatada võlgniku suhtes mitu paralleelset menetlust. On tõsi, et määruses kui tervikus piiratakse teiseseid menetlusi mitmest, nii menetluslikust kui ka materiaalsest aspektist. Põhimõtteliselt on nende eelduseks põhimenetluse algatamine, millele need saavad lisanduda,[26] nad saavad olla ainult likvideerimismenetlused (määruse artikli 3 lõige 3) ja nende mõju piirdub võlgniku varaga, mis asub riigis, kus need teisesed menetlused algatati (määruse artikli 3 lõige 2 ja artikkel 27). Sellegipoolest võib paralleelsete menetluste olemasolu tuua kaasa ebatõhusust, kui puuduvad eeskirjad, mille abil lahendada raskusi, mida selline olukord võib põhjustada.

24 — Selline seos võib olla maksejõuetusmenetluse kõrvalmenetluse kostja elukoht, nagu kohtuasjas, milles tehti kohtuotsus Schmid (EU:C:2014:6), või mõni muu asjaolu, näiteks võlausaldajate elukoht või ka võlgniku varade asukoht. Määruse alusel algatatud ja kolmandate riikidega suhteid puudutavate menetluste mõju oleneb kolmandas riigis kohaldatavast õigusest ja selle riigi ning menetluse toimumisriigi vahel kehtivatest lepingutest.

25 — Teisese menetluse algatamise ajal, vt käesoleva ettepaneku punkt 64 ja sellele järgnevad punktid.

26 — Siseriiklikke menetlusi saab enne põhimenetlust algatada vaid hädavajadusel, vt määruse põhjendus 17 ja artikli 3 lõige 4.

42. Selleks näeb määrus ette *minimaalsed kooskõlastamiseeskirjad*, mille eesmärk on edendada menetluste sujuvat käiku, mis soodustab pankrotivara haldamist ja tõhusat realiseerimist. Need eeskirjad näevad muu hulgas ette eri menetluste likvideerijate *vastastikuse teabevahetus- ja koostöökohustuse*[27] ning sätestavad mehhanismid võlausaldajate võrdse kohtlemise tagamiseks[28] ja selle otsustamiseks, mida teha ülejäänud varadega, kui neid teiseses menetluses üle peaks jääma[29]. Suurem koostöö paralleelsete maksejõuetusmenetluste tõhusamaks korraldamiseks on pealegi üks komisjoni esitatud määruse muutmise ettepaneku põhieesmärke.[30]

43. Seega kujundab põhimenetluse ja teisese menetluse suhteid *kooskõlastamise kohustus*, millega tahetakse tagada, et prioriteetsed eesmärgid, nimelt menetluste tõhusus ja tulemuslikkus, saavutatakse isegi siis, kui menetlusi on mitu. Selles kontekstis annab määrus *valitseva* rolli põhimenetlusele, mille likvideerijale antakse palju võimalusi mõjutada üht või mitut toimuvat teisest menetlust, näiteks tehes ettepanekuid saneerimisplaani või kompromisside tegemise kohta või taotledes varade realiseerimise peatamist teisese maksejõuetusmenetluse puhul.[31]

44. Seda rolli ja kooskõlastamise kohustust arvestades annab määrus teisesele menetlusele küll mitte päris autonoomia, kuid siiski vähemalt oma sfääri. Sellel menetlusel on põhimenetlusest erinev ulatus, selle eesmärk on kaitsta erihuve ja seda reguleeritakse mitmes aspektis samamoodi nagu põhimenetlust. Nii tunnustavad teisese menetluse algatamise otsust – samamoodi nagu määruse artikli 3 lõikele 1 vastava menetluse algatamise otsust – määruse artikli 16 kohaselt automaatselt kõik liikmesriigid ning määruse artikli 17 lõike 2 kohaselt ei saa selle tagajärgi teistes liikmesriikides vaidlustada. Samamoodi tunnustatakse määruse artikli 25 lõike 1 kohaselt ka sellise menetluse algatanud kohtu otsuseid, mis puudutavad menetluse käiku ja lõpetamist või mis tulenevad sellest menetlusest või on sellega tihedalt seotud, või selle kohtu heakskiidetud kompromisse ilma igasuguste formaalsusteta. Määruse artiklite 4 ja 28 kohaselt reguleerib teisest menetlust samamoodi nagu artikli 3 lõikes 1 nimetatud menetlustki selle liikmesriigi õigus, kelle territooriumil menetlus on algatatud. Viimaks võivad teisese menetluse likvideerijad määruse artikli 18 lõike 2 kohaselt esitada sõltumatult hagisid selle menetluse alla kuuluvate, kuid teise liikmesriigi territooriumile toimetatud varade väljanõudmiseks, ja tagasivõitmishagisid, mis on võlausaldajate huvides.

45. Lisaks järeldub asjaolust, et ühenduse seadusandja eelistas lubada põhimenetlusega paralleelsete menetluste algatamist, ja selle eelistuse algpõhjustest, mida on tutvustatud määruse preambulis, et sellise menetluse algatamine *piirab põhimenetluse mõju*. Sama kehtib põhimenetluse likvideerijate volituste kohta, nagu muide ilmneb selgelt määruse artikli 18 lõikest 1, kus on sätestatud, et „[a]rtikli 3 lõike 1 alusel pädeva kohtu poolt määratud likvideerija võib kasutada teises liikmesriigis kõiki talle menetluse algatanud riigi seadusega antud volitusi *tingimusel, et selles liikmesriigis ei ole algatatud teist maksejõuetusmenetlust* ega võetud maksejõuetusmenetluse algatamiseks esitatud taotluse alusel takistavaid kaitsemeetmeid”.[32]

27 — Vt määruse põhjendus 20 ja artikli 31 lõiked 1 ja 2.

28 — Vt määruse artikli 20 lõige 2.

29 — Vt määruse artikkel 35.

30 — Uued eeskirjad peaks muu hulgas võimaldama vältida olukorda, kus algatatakse selliseid teiseseid menetlusi, mis ei ole kohalike võlausaldajate huvide kaitsmiseks vajalikud, kui põhimenetluse likvideerija tagab lepingutega kohalikele võlausaldajatele samasuguse kohtlemise nagu see, mille nad oleksid saanud, kui oleks algatatud teisene menetlus (vt määruse muutmise ettepaneku punktis 34 toodud uue artikli 29a lõige 2). Samuti jäetakse välja nõue, mille kohaselt peab teisene menetlus tingimata olema likvideerimismenetlus, et võimaldada teiseste menetluste koordineerimist põhimenetlustega, mille eesmärk on ettevõtja päästmine (vt määruse muutmise ettepaneku punkt 22, millega muudetakse määruse artikli 3 lõiget 3), ja laiendada koostöönõudeid pädevatele kohtutele (vt määruse muutmise ettepaneku punktis 36 toodud uus artikkel 31a).

31 — Vt määruse põhjendus 20, artikli 31 lõige 3, artikkel 33 ja artikli 34 lõiked 1 ja 3. Neid volitusi suurendatakse pealegi veelgi komisjoni esitatud maksejõuetusmääruse muutmise ettepanekus, kus põhimenetluse likvideerijale on ette nähtud võimalus lausa teisese menetluse algatamist tõkestada (vt määruse muutmise ettepaneku punktis 34 toodud uue artikli 29a lõige 2).

32 — Kohtujuristi kursiiv.

c) Selle kohtu kindlaksmääramine, kelle pädevusse kuulub teisese menetluse mõjuala tuvastamine

46. Tribunal de commerce de Versailles' esitatud eelotsuse küsimuse esimesele osale, millega tahetakse sisuliselt kindlaks määrata, kas selle kohtu kui maksejõuetusmääruse artikli 3 lõike 2 alusel NNSA suhtes teisese menetluse algatanud kohtu pädevusse kuulub sama määruse alusel ka selle menetluse mõjuala tuvastamine, tuleb vastata eespool punktides a ja b esitatud kaalutlusi arvesse võttes. Minu arvates järeldub nii sellest, kuidas määruses on põhimenetluse ja teisese menetluse suhe esitatud, kui ka eesmärkidest, mille määrus viimati nimetatud menetlusele seab, ja üldisemalt määruse enda eesmärkidest, et sellele küsimusele tuleb vastata jaatavalt.

47. Esiteks on, nagu ma eespool rõhutasin, hoolimata põhimenetluse üldisusest ja valitsevast rollist ning sellest, et teisene menetlus on sellele allutatud, jäetud viimati nimetatud menetlusele määruse ülesehituses oma sfäär, mis on vajalik, et saavutada teisele määrusele ette nähtud eesmärke ja täita maksejõuetusmenetluse ühtsuspõhimõtte kohaldamise piirangu ülesannet, mis sellele määruse ülesehituses antud on[33]. Minu arvates ei oleks niisuguse raamistikuga kooskõlas, kui kohtu pädevusse kuuluks küll sellise menetluse algatamine, kuid mitte selle menetluse mõju ulatuse kindlakstegemine määruse sätete kohaselt.

48. Teiseks tuleb meenutada, et määruse artikli 3 lõike 2 ja artikli 27 kohaselt mõjutab teisene menetlus ainult selliseid võlgniku varasid, mis asuvad selle liikmesriigi territooriumil, kus see menetlus on algatatud. Nagu C. Rogeau oma kirjalikes seisukohtades aga rõhutab, on liikmesriigi kohus, kellele on esitatud teisese menetluse algatamise taotlus, kohustatud selle kindlakstegemiseks, kas on täidetud tingimused selleks, et asi kuuluks määruse artikli 3 lõike 2 kohaselt tema pädevusse, hindama, kas võlgniku varadest, mis asuvad selle liikmesriigi territooriumil, saab järeldada, et võlgnikul on seal määruse artikli 2 punkti h tähenduses „tegevuskoht".[34] Järelikult tuleb sellel kohtul juba enne teisese menetluse algatamist kindlaks teha, et asjassepuutuva liikmesriigi territooriumil asub vähemalt osa neist varadest, mida nimetatud menetlus arvatavasti mõjutab.

49. Kolmandaks ei ole seda, milline osa võlgniku varadest asub teisese menetluse algatamise liikmesriigi territooriumil, vaja tuvastada mitte ainult selleks, et kontrollida, kas selle menetluse algatamise tingimused on täidetud, piiritleda menetluse mõju ja määrata kindlaks nimetatud liikmesriigi õigusnormide materiaalne kohaldamisala, vaid ka selleks, et likvideerimismenetlusena käsitatava teisese menetluse toimumine oleks üldse võimalik. Järelikult, nagu väidab minu arvates õigustatult C. Rogeau, tuleneb selline nõue, nagu on esitatud põhikohtuasjas ja millega palutakse tuvastada, et teatavad võlgniku varad ning nende realiseerimisest saadud tulu kuuluvad teisese menetluse mõjualasse, otseselt sellest menetlusest ja on sellega tihedalt seotud kohtuotsuse Seagon (EU:C:2009:83) tähenduses, nagu seda on eespool punktis 32 tõlgendatud, ning kuulub niisiis selle menetluse algatanud kohtu pädevusse.

50. Neljandaks ei saa maksejõuetusmenetluste tõhususe, tulemuslikkuse ja kiiruse eesmärkide saavutamist, millega määruse vastuvõtmist põhjendati, piisavalt hästi tagada lahendusega, mis nõuaks teisese menetluse algatamise riigi kohtult, kellele on esitatud selle menetluse mõjuala kindlakstegemist puudutav nõue, et ta loobuks oma pädevusest põhimenetluse algatamise riigi kohtu kasuks ja peataks menetluse, kuni viimati nimetatud kohus on kohtuasja lahendanud.

33 — Vt selle kohta kohtuotsus MG Probud Gdynia (C-444/07, EU:C:2010:24, punkt 24). Vt ka Heidelbergi-Luxembourgi-Viini aruanne, lk 111.

34 — Määruse artikli 2 punktis h on tegevuskoht määratletud kui tegevuskoht, kus toimub võlgniku alaline majandustegevus, mis hõlmab tööjõudu ja materiaalseid vahendeid. Euroopa Kohtu arvates tuleb seda mõistet „tegevuskoht" tõlgendada nii, et selle puhul „on vajalik teatud struktuuri olemasolu, mis hõlmab majandustegevusega tegelemiseks vajalikku minimaalset töökorraldust ja teatavat stabiilsust", vt kohtuotsus Interedil (C-396/09, EU:C:2011:671).

51. Eeltoodud asjaolud räägivad minu arvates selle kasuks, et tuleks tunnistada, et nõuded, millega palutakse kindlaks teha teisese menetluse mõjuala, kuuluvad selle menetluse algatamise riigi kohtute pädevusse. Vastupidised argumendid, mille on esitanud kaashaldurid ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik, kes pooldavad põhimenetluse algatamise riigi kohtute ainupädevust, mind seevastu ei veena. Need argumendid tuginevad sisuliselt põhimenetluse ülimuslikkusele ja üldisele ulatusele.

52. On küll tõsi, nagu ma eespool punktis 43 meenutasin, et määrus annab sellele menetlusele „valitseva rolli". Sellisest ülimuslikkusest, mille sisuline eesmärk on tagada põhimenetluse ja teisese menetluse optimaalne koordineerimine nende tähtsuse järjekorda seadmise teel, ei tulene siiski, et teiseste menetluste kohtuorganid kaotaksid oma eesõigused, eriti kui tegemist ei ole mitte likvideerimistoimingute käiku ja võlausaldajate nõuete rahuldamist puudutavate, vaid menetluse mõju piiritlemist puudutavate asjade lahendamisega. Samuti ei usu ma, et põhimenetluse üldisus võiks olla otsustav argument, millega nõuda, et seda menetlevad kohtud saaksid oma alluvusse mõne muu – olgugi et siseriikliku ja põhimenetlusele allutatud – menetluse mõju ulatuse kindlaksmääramise, kui selle muu menetluse algatamise tagajärg oleks just see, et osa võlgniku varasid ei käsitleta enam ainult põhimenetluses ning nende suhtes ei kehti enam üksnes põhimenetluse suhtes kohaldatav õigus.

53. Kokkuvõttes tuleb esiteks rõhutada, et nagu me allpool üksikasjalikumalt näeme, näeb määrus lisaks võlgniku varade jaotamise kriteeriumile põhimenetluse ja teisese menetluse vahel, mis on nimelt varade asukoht, sõnaselgelt ette ka materiaalõigusnormid, mis on mõeldud pädevate kohtute suunamiseks selle kriteeriumi rakendamisel. Teiseks, nagu Euroopa Kohus kinnitas kohtuotsuses Bank Handlowy ja Adamiak (C-116/11, EU:C:2012:739), on määruse artikli 3 lõike 2 alusel teisese menetluse algatamiseks pädeval kohtul kõigi tema tehtavate otsuste korral – ja seega ka siis, kui ta otsustab teisese menetluse mõju ulatuse üle – lojaalse koostöö kohustus, mis tähendab, et tal tuleb arvesse võtta nii põhimenetluse eesmärke kui ka määruse ülesehitust, mis lähtub vastastikuse usalduse põhimõttest, põhi- ja teisese menetluse kooskõlastamise nõudest, piiriüleste maksejõuetusmenetluste tõhusa ja tulemusliku toimimise eesmärgist ning põhimenetluse ülimuslikkusest.[35] Risk, et see kohus võiks lahendada asja nii, et see kahjustaks põhimenetluse huve, on neil asjaoludel väike.

54. Eeltoodud põhjendustest lähtudes olen seisukohal, et kui kohtu pädevusse kuulub määruse artikli 3 lõike 2 alusel teisese menetluse algatamine, kuulub tema pädevusse ka selle kindlaksmääramine, millised võlgniku varad jäävad selle menetluse mõjualasse.

d) Erandlik või kattuv kohtualluvus?

55. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib Euroopa Kohtult teada ka seda, kas juhul, kui Euroopa Kohus peaks tunnistama asja alluvust teisese menetluse algatamise riigi kohtutele, on see ainult selle riigi kohtute pädevuses või on see kohtualluvus põhimenetluse algatamise liikmesriigi kohtutele allumise „alternatiiv".

56. Selle kohta meenutan ma, et määruse sätetest ilmneb, et kui liikmesriigis, kus võlgnikul on tegevuskoht, algatatakse teisene menetlus, siis tähendab see, et võlgniku varade suhtes, mis asuvad selle liikmesriigi territooriumil, kehtib teine õiguskord kui see, mida kohaldatakse põhimenetluses. Kuigi põhimenetlus on teisese menetluse suhtes ülimuslik, kuna selle menetluse organitele kehtivad kahe menetluse kooskõlastamise kohustuslikud eeskirjad ja koostöökohustused, ei käsitleta neid võlgniku varasid enam ainult põhimenetluses ning nende suhtes ei kehti enam üksnes põhimenetluse suhtes kohaldatav õigus.

35 — Punkt 62. Vt ka kohtujurist Kokott'i ettepanek, kohtuasi Bank Handlowy ja Adamiak (C-116/11, EU:C:2012:308, punkt 66).

57. Sellest järeldub, et teisese menetluse algatamise liikmesriigi kohtu lahend varade kohta, mis kuuluvad selle menetluse mõjualasse, puudutab kaudselt, kuid vältimatult põhimenetluse mõjuala. Eespool toodud põhjendustega analoogilistel põhjustel tuleb tunnistada, et põhimenetluse algatamise liikmesriigi kohtu pädevusse kuulub ka selle menetluse mõjuala kindlaksmääramine, just nagu teisese menetluse algatamise liikmesriigi kohtul.

58. Järelikult võib võimaliku vaidluse puhul selle üle, kas võlgniku vara teatud osa kuulub ühe või teise menetluse alla, pöörduda nii ühe kui ka teise kohtu poole. Seega kuulub selliste vaidluste lahendamine kattuvalt mõlema kohtu alluvusse.

59. Kaashaldurid kritiseerivad seda lahendust, väites, et nagu Euroopa Kohtu praktikast ilmneb, on määrusega vastuolus mitme kohtu pädevuse kattumine. Eriti tuginevad nad kohtuotsusele Rastelli Davide e C. (C-191/10, EU:C:2011:838)[36]. Seoses sellega piirdun ma rõhutamisega, et selles kohtuotsuses täpsustas Euroopa Kohus, et kui lubada, et üksusele, mis on sellest üksusest, mille vastu menetlus algatati, juriidiliselt eraldiseisev, laiendatakse põhimaksejõuetusmenetlust üksnes varade kokkulangemise tõttu ja uurimata, kus asub selle üksuse põhihuvide kese, antaks luba ka määrusega kehtestatud korrast kõrvalehoidmiseks, lubades kohtul, kelle alluvusse põhimenetluse algatamine määruse artikli 3 lõike 1 alusel ei kuuluks, teha kohtulahendeid, millel on juriidilisele üksusele sama mõju kui põhimaksejõuetusmenetluse algatamise otsusel. Käesoleval juhul ei ole aga kõne all kolmanda kohtualluvuskriteeriumi loomine lisaks määruse artiklis 3 nimetatutele, vaid kõigest möönmine, et teatud kohtuasjade lahendamine kuulub kattuvalt nende kriteeriumide alusel kindlaksmääratud kohtute pädevusse.

60. Kattuva pädevusega kohtute puhul on olemas kohtulahendite vastuolu risk. Sellist riski saaks, nagu pakub komisjon, kõrvaldada, kui kohaldada samasugust eeskirja, nagu on sätestatud määruse nr 44/2001 artiklis 27, mis annab poolelioleva kohtuasja korral asja selle kohtu alluvusse, kellele hagi esitati esimesena. Minu arvates ei ole siiski Euroopa Kohtu ülesanne lisada kohtupraktika kaudu selline eeskiri määrusega kehtestatud süsteemi.[37] See toiming, mis oleks minu soovitatud lahenduse kasuks otsustades kahtlemata soovitav, kuulub tegelikult ainult liidu seadusandja pädevusse. Järelikult on määruse artikli 25 lõikes 1 sätestatud peaaegu automaatne tunnustamismehhanism praeguses olukorras ainus, mis lubab kattuva kohtualluvuse korral vältida vastuoluliste kohtulahendite riski.

e) Ettepanek eelotsuse küsimuse esimese osa kohta

61. Kõigist eeltoodud kaalutustest lähtudes leian ma, et Tribunal de commerce de Versailles'le tuleb vastata, et kui kohtu pädevusse kuulub määruse artikli 3 lõike 2 alusel teisese menetluse algatamine, kuulub tema pädevusse ka selle kindlaksmääramine, millised võlgniku varad jäävad selle menetluse mõjualasse. Kui hagiavalduses palutakse kindlaks teha, kas võlgniku vara osa või mitu osa kuuluvad põhimenetluse või teisese menetluse alla, võib selle alternatiivselt esitada kas põhimenetluse algatamise liikmesriigi või teisese menetluse algatamise liikmesriigi kohtule.

36 — Selle kohtuotsuse punktis 28, millele kaashaldurid tuginevad, hoiatas Euroopa Kohus lahenduse eest, millest tuleneks „eri liikmesriikide kohtute vaheliste positiivsete kohtualluvuse konfliktide oht, mida määrusega just nimelt vältida sooviti, et tagada maksejõuetusmenetluste käsitlemise ühtsus liidus".

37 — Kuigi on tõsi, et kohtuotsuses Staubitz-Schreiber (C-1/04, EU:C:2006:39) tunnistas Euroopa Kohus määruse vastavate sätete puudumisel, et kui võlgniku põhihuvide kese viiakse teise liikmesriiki pärast selle menetluse algatamise taotluse esitamist, jääb maksejõuetusmenetluse algatamine selle kohtu alluvusse, *kelle poole esialgu pöörduti*, olid selle kohtuasja asjaolud hoopis teistsugused, kuna Euroopa Kohtul paluti otsustada pädevuse ülemineku võimaluse kohta, mitte lahendada positiivne kohtualluvuskonflikt.

B. *Eelotsuse küsimuse teine osa: kohaldatav õigus*

62. Eelotsuse küsimuse teise osaga soovib Tribunal de commerce de Versailles Euroopa Kohtult teada, et kui tuleb tunnistada, et teisese menetluse mõjuala kindlaksmääramine kuulub selle menetluse algatamise liikmesriigi kohtu pädevusse, siis millist õigust tuleks selle mõjuala kindlaksmääramisel kohaldada.

63. Määruse artikli 4 lõike 1 kohaselt kohaldatakse maksejõuetusmenetluse ja selle mõju suhtes selle liikmesriigi õigusnorme, kelle territooriumil menetlus on algatatud, ja seega sõltub see maksejõuetusmenetluse algatamiseks määruse artikli 3 kohaselt rahvusvaheliselt pädeva kohtu kindlaksmääramisest.[38] Seda lahendust kinnitab sõnaselgelt määruse artikkel 28, kus on sätestatud, et „[k]ui [selles] määruses ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse teisese menetluse suhtes selle liikmesriigi seadust, kelle territooriumil menetlus algatatakse".

64. Sellegipoolest näeb määrus ette teatava hulga ühtseid materiaalõigusnorme, mis on mõeldud kohaldamiseks erandina selle liikmesriigi õigusest, mida peetakse kohaldatavaks.

65. Nii tuleb praegust kohtuasja puudutavas osas esmalt meenutada, et määrus näeb oma artikli 3 lõikes 2 ja artiklis 27 ette konkreetse kriteeriumi, mille alusel võlgniku varad põhimenetluse ja teisese menetluse vahel jaotada; see kriteerium põhineb võlgniku varade asukohal ning sellest ei saa kõrvale kalduda ei liikmesriigi õigusnormide alusel ega kahe menetluse organite kokkuleppel. Selle kriteeriumi kohaselt käsitletakse võlgniku varasid, mis asuvad teisese menetluse algatamise liikmesriigi territooriumil, teiseses menetluses ja järelikult *käsitletakse selles menetluses ka nende varade müügist saadud tulu*. Sama kriteeriumi kohaselt ei saa võlgniku varad, mis asuvad kolmandas riigis, seevastu *mingil juhul teisese menetluse alla kuuluda* lihtsa tõsiasja tõttu, et need ei asu selle liikmesriigi territooriumil, kus selline menetlus algatati. Seega kuuluvad need varad tingimata põhimenetluse alla, millel on üldine ulatus. Nagu ma eespool punktis 37 juba rõhutasin, ei ole määrusega kooskõlas ükski liikmesriikide õigusel põhinev tõlgendus, mis laiendab teisese menetluse mõju võlgniku kolmandas riigis asuvale varale.

66. Edasi saab määruse sätetest tuletada reegli, millega kõik käesolevas menetluses seisukohad esitanud huvitatud isikud on nõus ja mille kohaselt tuleb seda, kas vara asub teisese menetluse algatamise liikmesriigi territooriumil või mitte, hinnata selle kuupäeva seisuga, mil selle menetluse algatamise otsus on jõustunud. Selline järeldus tuleneb nimelt määruse artikli 2 punktist f[39] koosmõjus artikli 18 lõikega 2[40]. Niisiis, kui võlgniku vara paigutatakse väljapoole teisese menetluse algatamise liikmesriigi territooriumi pärast seda kuupäeva, sealhulgas juhtudel, mil ümber ei paigutata mitte vara ennast, vaid selle likvideerimisest saadud tulu, ja juhtudel, mil teisese menetluse kohtunik on põhimenetlusega koordineerimise lepingu raames selleks loa andnud, ei too see ümberpaigutamine kaasa seda, et see vara või selle müügist saadud tulu langeks teisese menetluse alt välja.[41]

67. Viimaks, nagu ma eespool punktis 53 juba märkisin, sisaldab määrus teatud materiaalõigusnorme, mis on mõeldud pädevate kohtute suunamiseks, kui nad rakendavad võlgniku varade jaotumise kriteeriumi põhimenetluse ja teisese menetluse vahel. Määruse artikli 2 punkt g annab nimelt määruse kontekstis mõiste „liikmesriik, kus asuvad varad" määratluse ning teeb seda kolme eri kategooria varade

38 — Vt selle kohta kohtuotsused Eurofood IFSC (C-341/04, EU:C:2006:281, punkt 33), MG Probud Gdynia (C-444/07, EU:C:2010:24, punkt 25) ja Rastelli Davide e C. (EU:C:2011:838, punkt 16).

39 — Määruse artikli 2 punkt f täpsustab, et määruses mõeldakse mõistega „maksejõuetusmenetluse algatamise aeg" menetluse algatamise otsuse jõustumise aega, olenemata sellest, kas otsus on lõplik või mitte.

40 — Määruse artikli 18 lõikes 2 on sätestatud: „Artikli 3 lõike 2 alusel pädeva kohtu poolt määratud likvideerija võib esitada teises liikmesriigis kohtu kaudu või kohtuväliselt nõude, mille aluseks on vallasvara toimetamine menetluse algatanud riigist kõnealuse teise liikmesriigi territooriumile pärast maksejõuetusmenetluse algatamist".

41 — Märgin, et määruse muutmise ettepaneku kohaselt peaks põhimenetluse likvideerijal kohalike huvide tõhusa kaitse tagamiseks olema keelatud isegi enne teisese menetluse algatamist võlgniku tegevuskoha liikmesriigis asuvat vara ümber paigutada (vt selle ettepaneku punkt 12, millega lisatakse määrusesse põhjendus 19b).

kohta: asi; omand või õigus, millega seotud omandi- või muu õigus tuleb kanda avalikku registrisse; ja nõuded. Kuigi sellest võib jääda kõigi vara tüüpide hõlmamiseks väheseks, eriti kui pidada silmas mõne vara komplekssust,[42] annab see säte siiski mõista ühenduse seadusandja soovist reguleerida võlgniku varade asukoha kindlaksmääramist ühtselt. See eelistus ning artikli 2 punktis g antud loetelu ebatäielikkus nõuab kahtlemata suurt tõlgenduspingutust liikmesriigi kohtult, kellel tuleb selle sätte põhjal kindlaks teha iga konkreetse juhu suhtes kohaldatav eeskiri.

68. Eeltoodud kaalutlustest lähtudes tuleb Tribunal de Versailles'l käesoleval juhul „lokaliseerida" *teisese menetluse algatamise kuupäeva seisuga* ja *määruse artikli 2 punktis g sätestatud kriteeriumide põhjal* kogu NNSA materiaalne ja immateriaalne vara, mis on võõrandatud, sealhulgas majanduslik omandiõigus (*equitable or beneficial ownership*) Norteli kontserni intellektuaalomandile, mis on tal MRDA alusel, ja tasuta alalise ainulitsentsi õigused, mis talle sama lepingu alusel kuulusid[43]. Seoses sellega tundub mulle, et esmalt tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtul kindlaks teha, kas selle lepingu kohaselt saab neid õigusi üksteisest eraldada ja neid eraldi varadeks lugeda.

69. Järgmiseks tuleb sel kohtul teha kindlaks, kas Kanada õiguse kohaselt, mis on MRDA suhtes kohaldatav, tuleb NNSA õigust „teadus- ja arendustoetusele" lugeda „asjaõiguslikuks kasutusõiguseks", nagu väidab NNSA töönõukogu, või „nõudeõiguseks", mis tuleneb tema panusest Norteli kontserni teadus- ja arendustegevusse. Viimasel juhul võiks kohaldada nõuete täitmiseks kohustatud kolmanda isiku põhihuvide keskme kriteeriumi, mis on sätestatud määruse artikli 2 punkti g kolmandas taandes. Seoses sellega meenutan lisaks, et asjaolu, et NNSA-le tema varade võõrandamise tulemusel jäävat *osa saadavast hinnast* võiks omakorda käsitada kui müügihinna tasumise nõuet tingdeponeerimiskonto vastu – mis iseenesest asub liidu territooriumilt väljaspool –, ei puutu asjasse, kui peaks järeldatama, et kõnealused varad asusid teisese menetluse algatamise otsuse jõustumise ajal Prantsusmaa territooriumil. Nagu ma eespool punktis 66 juba märkisin, ei saa vara võõrandamise tingimustel olla sellist tagajärge, et alguses teisese menetluse alla kuulunud vara saaks sattuda põhimenetluse alla ja vastupidi.

70. Kui on nii, nagu ma arvan, ja *beneficial ownership*'i õigust, mis tuleneb MRDAga loodud süsteemist, ei saa taandada lihtsalt nõudeõiguseks, tuleb kontrollida, kas seda võiks liigitada ühte kahest artikli 2 punktis g ette nähtud kategooriast. Mis puutub sellesse, siis kaashaldurite väide, et kõnealust õigust hõlmab teine taane, kuna see õigus puudutab registreeritud intellektuaalomandi õigusi, mind ei veena. Ei *beneficial ownership*'i, mis annab MRDA raames õiguse „teadus- ja arendustoetusele", ega muide ka Norteli kontserni intellektuaal- ja tööstusomandi õiguse kasutamisõigusi, mis tulenevad selle lepingu raames NNL-i antud ainulitsentsidest, ei saa käsitada kui õigusi, „millega seotud […] õigus tuleb kanda avalikku registrisse", nagu on sätestatud määruse artikli 2 punkti g teises taandes. Seda järeldust ei muuda pelk asjaolu, et need õigused on „seotud" tööstus- või intellektuaalomandi õigustega, mis ise on registrisse kantud (NNL poolt ja väljaspool liidu territooriumi). Teisest küljest ei saa seda, mida tundub väitvat NNSA töönõukogu, nimelt et kõnealused õigused kuuluvad määruse artikli 2 punkti g esimese taande kohaldamisalasse, kuna nad olevat litsentside kujul „materialiseerunud", minu arvates väita, kuna litsentse ei saa käsitada asjadena.

42 — Määruse muutmise ettepanekuga lisatakse artikli 2 punkti g (millest saab artikli 2 punkt f) täiendavaid vara asukoha määramise eeskirju nimeliste aktsiate kohta, finantsinstrumentide kohta, mille valdusõigus on tõendatud registrikannetega, ja pangakontol arvel olevate summade kohta (vt ettepaneku punkt 21).

43 — Vastavalt selle lepingu versioonile, mille esitasid kaashaldurid, kohustus Norteli kontserni iga äriühing, kes oli selle lepingu osaline, tegelema oma teadus- ja arendustegevusega nagu ennegi ja tegema selle tulemused teistele lepinguosalistele kättesaadavaks. Vastutasuks sai ta summa, mis oli proportsionaalne tema panusega kontserni teadus- ja arendustegevusse, nn „teadus- ja arendustoetuse", vastavalt lepingule lisatud skeemile. Seda summat käsitati „kasumiosa määrana", millele igal konkreetsel osalisel oli õigus. Leping nägi ka ette, et kui tegemist ei ole sõnaselgete eranditega (näiteks kaubamärgiõigustega), on NNL kõigi kontserni praeguste ja tulevaste intellektuaalomandiõiguste õiguslik valdaja, mida silmas pidades kohustus NNL andma igale lepinguosalisest äriühingule tasuta ainulitsentsi kogu kontserni intellektuaalomandi kasutamiseks.

71. Seega tuleb artikli 2 punktist g tuletada eeskiri, mis võtaks arvesse kõnealuste varade eripära. Minu arvates saab selle sätte esimesest kahest taandest aga tuletada üldise juhise, nimelt et võlgniku vara eri osad tuleb põhimõtteliselt määrata selle maksejõuetusmenetluse alla, millele nad on loomuldasa kõige lähemal. Nii on see asjadega, mis määratakse nende asukohaliikmesriigis algatatud menetluse alla, ja registrisse kandmist vajavat omandite ja õigustega, mis kuuluvad selles liikmesriigis algatatud menetluse alla, kelle alluvuses registrit peetakse. *A contrario* kohaldatuna leiame sama eeskirja määruse artiklist 12, mille kohaselt võib „ühenduse patent, ühenduse kaubamärk või muu samasugune ühenduse õigusega kehtestatud õigus kuuluda ainult artikli 3 lõikes 1 osutatud menetlustesse", kui neid ei saa üheainsa liikmesriigi territooriumiga siduda, sest nende mõju avaldub kogu liidu territooriumil. Sama loogika raamesse jääb ka komisjoni esitatud ettepanek artikli 2 punkti g muutmiseks, kuna uutes taanetes (mis puudutavad nimelisi aktsiaid, finantsinstrumente, mille valdusõigus on tõendatud registrikannetega, ja pangakontol arvel olevaid summasid) on samuti sätestatud kriteeriumid, mille kohaselt eelistatakse vara seostada sellise liikmesriigi territooriumiga, millega see on kõige tihedamalt seotud.

72. Käesoleva juhtumi juurde tagasi pöördudes olen seisukohal, et kui kohaldada eelnimetatud eeskirja, siis kuna õigusi, mis tulenevad võlgniku osalemisest äriühingute kontserni teadus- ja arendustegevuses ja/või mille ese on selle tegevuse tulemuste kasutamine tasuta ainulitsentside süsteemi alusel, ei ole käsitletud määruse artikli 2 punkti g teises ja kolmandas taandes, tuleb nende asukohaks määrata selle liikmesriigi territoorium, kus asub sellesse teadus- ja arendustegevusse oma panuse andnud ja selle töö tulemusi oma tegevuse arendamiseks kasutanud võlgniku tegevuse kese.

73. Eeltoodud kaalutlustest lähtudes leian ma, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu eelotsuse küsimuse teisele osale tuleb vastata, et selle kindlakstegemiseks, kas võlgniku vara kuulub teisese menetluse mõjualasse, tuleb kohtul, kellele see asi on esitatud, tuvastada, kas see vara asus selle menetluse algatamise liikmesriigi territooriumil kuupäeval, mil menetluse algatamise otsus jõustus, ja et selle vara asukohta tuleb hinnata määruse artikli 2 punktis g antud kriteeriumide põhjal.

IV. **Ettepanek**

74. Esitatud põhjendustest lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Tribunal de commerce de Versailles'le järgmiselt:

Kui kohtu pädevusse kuulub nõukogu 29. mai 2000. aasta määruse nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta artikli 3 lõike 2 alusel teisese menetluse algatamine, kuulub tema pädevusse ka selle kindlaksmääramine, millised võlgniku varad jäävad selle menetluse mõjualasse.

Kui hagiavalduses palutakse kindlaks teha, kas võlgniku vara osa või mitu osa kuuluvad põhimenetluse või teisese menetluse alla, võib selle alternatiivselt esitada kas põhimenetluse algatamise liikmesriigi või teisese menetluse algatamise liikmesriigi kohtule.

Selle kindlakstegemiseks, kas võlgniku vara kuulub teisese menetluse mõjualasse, tuleb kohtul, kellele see asi on esitatud, tuvastada, kas see vara asus selle menetluse algatamise liikmesriigi territooriumil kuupäeval, mil menetluse algatamise otsus jõustus. Selle vara asukohta tuleb hinnata määruse nr 1346/2000 artikli 2 punktis g antud kriteeriumide põhjal.